

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Гузь Наталії Василівни на дисертаційну роботу
НЕГРІЙ Ольги Іванівни

**«Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок
надзвичайних ситуацій»**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними соціальними викликами, пов'язаними з поширенням надзвичайних ситуацій різного походження, зокрема воєнних дій, вимушеного переміщення населення, втрати безпечного життєвого середовища, що особливо гостро позначається на емоційному стані дітей раннього віку. Саме діти раннього віку є найбільш вразливою категорією до травматичних впливів через незрілість психіки, обмежені можливості вербалізації переживань та високу залежність від дорослого оточення. В умовах надзвичайних ситуацій особливого значення набуває педагогічна підтримка дітей раннього віку як цілісний, науково обґрунтований процес, спрямований на збереження психоемоційного здоров'я дітей, відновлення базового почуття безпеки та створення сприятливого освітнього середовища. Водночас аналіз сучасних наукових джерел свідчить про недостатню розробленість саме педагогічних механізмів підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій та педагогічного супроводу їх родин, що підтверджує актуальність обраної теми.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукового напряму діяльності кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та є складником комплексної наукової теми кафедри «Соціально-педагогічна підтримка особистості в умовах мінливого сьогодення» (державний реєстраційний номер № 0124U002623). Тема роботи затверджена Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 5 від 29.11.2022 року), тема роботи уточнена затверджена Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від 25.09.2025 року).

Зміст, проблематика та результати дисертаційної роботи логічно узгоджуються з науковими завданнями зазначеної теми, зокрема в частині розроблення теоретичних засад і практичних механізмів педагогічної підтримки особистості в умовах соціальних трансформацій і кризових явищ. Дослідження розширює та поглиблює наукові напрацювання кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, сприяє розвитку сучасних підходів до підтримки дітей

раннього віку, які зазнали негативного впливу надзвичайних ситуацій та має міждисциплінарний характер, поєднуючи педагогічні й психологічні аспекти проблеми.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукові результати дисертаційної роботи Негрій Ольги Іванівни є науково обґрунтованими, логічно узгодженими та достовірними. Достовірність одержаних результатів забезпечується ґрунтовною теоретико-методологічною базою дослідження, комплексним використанням адекватних меті й завданням наукових методів, репрезентативністю експериментальної вибірки, а також широкою практичною апробацією та впровадженням результатів дослідження в освітню діяльність закладів дошкільної освіти та організацій різного типу в Україні та за її межами.

Важливим підтвердженням достовірності й практичної значущості наукових результатів є їх впровадження в освітній процес міжнародних і вітчизняних установ, зокрема в діяльність дослідницької проектної організації «FONSS» (Румунія), громадської організації «Fundacja Imago» (Польща), а також освітній процес закладів дошкільної освіти України. Таке різнопланове впровадження, що охоплює як європейський, так і національний освітній простір, свідчить про універсальність, адаптивність і практичну ефективність запропонованої методики педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у здійсненні комплексного науково-педагогічного аналізу проблеми педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій, з урахуванням умов повномасштабної війни в Україні. Авторкою вперше обґрунтовано та експериментально перевірено методику педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій; уточнено та конкретизовано зміст ключових понять дослідження («ранній вік», «діти раннього віку», «емоційний розвиток», «педагогічна підтримка», «педагогічна підтримка родин», «сімейно-орієнтований підхід до родин», «емоційний розвиток дитини раннього віку, яка постраждала внаслідок надзвичайної ситуації», «педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій», «педагогічний супровід родин, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій», «надзвичайна ситуація»), визначено критерії, показники та рівні емоційного стану дітей зазначеної категорії. Новизну результатів також підтверджує інтеграція міжнародного досвіду (Польща, Румунія, Філіппіни) у вітчизняну систему дошкільної освіти, а також теоретичним описом авторського інструментарію педагогічної підтримки, зокрема концепції «Українського рюкзачка підтримки».

Сукупність зазначених чинників дає підстави стверджувати, що висновки дисертації є науково обґрунтованими, достовірними та такими, що мають ознаки наукової новизни й практичної значущості.

Практична цінність роботи.

Практична значущість дисертаційної роботи Негрій Ольги Іванівни полягає у можливості безпосереднього використання отриманих наукових результатів у діяльності закладів дошкільної освіти, закладів вищої освіти та установ післядипломної педагогічної освіти. У межах дослідження розроблено, науково обґрунтовано та апробовано методику педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій в Україні.

Вагомим практичним результатом є підготовка методичних рекомендацій для батьків та осіб, які їх замінюють, спрямованих на стабілізацію емоційного стану дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій, що розширює можливості сімейно-педагогічної взаємодії та підвищує ефективність комплексної підтримки дитини.

До практичних здобутків дисертаційної роботи також належить розроблення двох вибіркового освітніх компонентів, впроваджених у практику освітньої діяльності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, а саме: «Педагогічна підтримка родин, постраждалих внаслідок воєнних дій» та «Сучасна теорія та практика розвитку та виховання дитини раннього віку», що підтверджує прикладну спрямованість результатів дослідження та їх значущість для професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їхньої достовірності та новизни.

Дисертаційна робота Негрій Ольги Іванівни має чітко вибудовану логічну структуру, що відповідає меті, завданням і загальній концепції дослідження. Зміст дисертації є цілісним, узгодженим та методологічно виваженим. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, розкрито його наукову новизну та практичну значущість.

Основні розділи дисертації послідовно відображають логіку наукового пошуку: від теоретико-методичного аналізу проблеми педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій, до розроблення, експериментальної перевірки та впровадження авторської методики. У роботі аргументовано представлено результати констатувального, формульовального та контрольованого етапів педагогічного експерименту, що дозволяє зробити обґрунтовані висновки щодо ефективності запропонованих педагогічних рішень.

Матеріали дисертації подані без суперечностей і повторів. Дотримано принципів академічної доброчесності: правильне цитування, високий рівень унікальності тексту, відсутні ознаки плагіату або фабрикації даних.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Статті Негрій Ольги Іванівни та доповіді на науково-практичних конференціях різних рівнів, публічно обговорювалися, відображають основні результати дослідження, розкривають теоретичні і практичні аспекти вирішення проблеми, яка досліджується. Основні положення і результати дисертаційної роботи опубліковані в 20 наукових публікаціях, з яких одна у виданні, яке включено до наукометричних баз Web of Science та Scopus, дев'ять – у фахових виданнях, шість публікацій апробаційного характеру, чотири – у матеріалах конференцій.

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають значення для професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Таким чином, дисертантці Негрій Ользі Іванівні вдалося виконати окреслені завдання, досягнути поставлену мету і підтвердити практичну цінність.

Зауваження щодо змісту дисертації. Дисертаційне дослідження Негрій Ольги Іванівни загалом справляє позитивне враження, що зумовлено його науковою новизною, внутрішньою логічністю викладу та цілісністю дослідницького задуму. Робота вирізняється послідовністю, що підтверджує її наукову цінність. Водночас, варто відзначити кілька аспектів, які могли б бути розкриті глибше. Зокрема, при описі методики педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій, варто більш чітко акцентувати її застосування для дітей, які проживають у прифронтових територіях України та віддалених від лінії зіткнення, з урахуванням специфіки їхнього емоційного стану. У цьому контексті доцільно також звернути увагу на необхідність подальшого розмежування та диференціації підходів до педагогічної підтримки, оскільки її уніфікація для всіх категорій дітей раннього віку може обмежувати врахування індивідуальних та контекстуальних особливостей, що є важливим напрямом для подальших наукових розвідок. Зазначені зауваження не нівелюють загальної наукової цінності дисертаційного дослідження, а радше окреслюють напрями для його подальшого розвитку та визначають потенційні вектори для майбутніх наукових розвідок у межах окресленої проблематики.

Загальний висновок про дисертаційну роботу.

Дисертаційна робота «Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій», подана до захисту Негрій Ольгою Іванівною, є новим науковим досягненням, яке виконане самостійно.

Власний внесок авторки чітко визначений, що дає можливість об'єктивно оцінити її роль у досягненні наукових результатів. Дисертація становить вагомий

внесок у розвиток теорії і практики дошкільної освіти, зокрема у сфері педагогічної підтримки дітей раннього віку в умовах надзвичайних ситуацій.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що за своєю актуальністю, значним обсягом дослідження, науковою новизною, достовірністю одержаних результатів, обґрунтованістю висновків, оформленням роботи, дисертація Негрій Ольги Іванівни «Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. та «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 р., а її авторка Негрій Ольга Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Наталія ГУЗЬ